

Didaktiskt baserat läsförståelsetest och pedagogiska insatser

Caroline Liberg, Sofie J. Kokkinakis, Katarina H. Mühlenbock, Jenny W. Folkeryd, Åsa af Geijerstam, Arne Jönsson, Johan Falkenjack, Erik Kanebrant

Resultat och sätt att mäta kunskaper inom de internationella studierna PISA, TIMSS och PIRLS har stor betydelse i diskussioner inom politik och utbildningsverksamheter. Elever i Sverige har det senaste decenniet uppvisat en negativ trend när det gäller kunskaper inom olika ämnesområden, däribland läsförmågan. Debatten om åtgärder har därmed blivit mycket intensiv. När det gäller läsförmågan är en utpekad insats att utveckla elevers förmåga att använda läsförståelsestrategier. Undervisning om läsförståelsestrategier tenderar därmed att bli målet, istället för medlet att nå djupare kunskaper i de ämnen där texter läses. Den här diskussionen saknar ofta ett didaktiskt baserat receptionsteoretiskt perspektiv. Ett sådant perspektiv anger att mötet mellan läsare och text ser olika ut beroende på ett antal olika aspekter hos såväl läsare och text som syftet med mötet (1). En och samma elev kan således behöva stöd att utveckla olika typer av strategier för olika typer av texter inom olika ämnen och vid olika möten. Det finns således inte en universallösning. Bl a rekommenderar Shanahan (2) lärare att undervisa om strategier när elever ska läsa texter som är mer utmanande för dem. Medan med lättare texter är detta absolut inte nödvändigt. Det kan till och med bli kontraproduktivt.

I projektet “Mining textual data for simplified reading” utarbetas en modell för digital och automatiserad bedömning av elevers läsförståelse. Syftet är kunna ge en detaljerad bild av elevers styrkor och begränsningar för att kunna ange vilka typer av insatser och läsförståelsestrategier en viss elev är i behov av när han/hon läser en text inom ett visst ämne och på en viss svårighetsnivå. Knappa fyrtusen elever i åk 4, åk 6 och åk 8 i tre olika kommuner i Sverige har deltagit i den här första delstudien. Eleverna har läst narrativa texter på tre olika svårighetsnivåer anpassad till respektive årskurs och svarat på flervalsfrågor om textinnehållet respektive om ord från textkorpusen. Testet har i den här delstudien genomförts på papper. Fyra aspekter fokuseras därmed i testet:

- (skol)ämne texten behandlar (svenska (narrativa texter (delstudie I)), samhällsvetenskap (delstudie II) samt naturvetenskap (delstudie III)),
- textens svårighetsnivå (baserat på SVIT-klassificering: ordvariation, syntax, idétäthet och personfokus (2)),
- elevernas ordförståelse (ord hämtade från samma textkorpus som den lästa texten kommer från) samt
- elevers textförståelse (med fokus på lokala (lokalisera och återge explicit uttryckt textinnehåll samt dra enkla slutsatser) och globala aspekter i texten (integrera och tolka textinnehåll samt granska och värdera textinnehåll, språk och textelement).

Hitintills genomförda analyser tyder på en tydlig korrelation mellan aspekterna textsvårighet, ordförståelse samt textförståelse. Elevprestationer avseende ordförståelse och textförståelse har ordnats i fyra huvudgrupper: *Låg*, *Medel*, *Hög* och *Avancerad* läsförståelse. Vidare har elevers sammanlagda prestationsprofil för texter med olika svårighetsgrad klassificerats i tre

huvudgrupper: *Jämn* (likartat resultat för alla texter), *Nedåttigande* (lägre resultat för svårare texter) och *Uppåttigande* (högre resultat för svårare texter). Dessa resultat diskuteras i relation till dels vilka insatser i form av undervisningsätt och läsförståelsestrategier elever med olika prestationsprofil kan behöva när de läser narrativa texter på olika svårighetsnivåer, dels skillnader mellan det här lästestet och andra typer av lästest.

- (1) Se exv Liberg, C. (2001). Svenska läromedelstexter i ett andraspråksperspektiv - möjligheter och begränsningar. I: Naucmér, Kerstin (red.) *Symposium 2000 – Ett andraspråksperspektiv på lärande*. Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk. Stockholm: Sigma Förlag. S. 108-128.
- (2) Shanahan, T (2014). To Teach Comprehension Strategies or Not to Teach Them. <http://www.shanahanonliteracy.com/2014/08/to-teach-comprehension-strategies-or.html>. [nedladdad 2015-02-01]
- (3) Heimann Mühlenbock, K. (2013). I see what you mean. Assessing readability for specific target groups. Dissertation, Språkbanken, Dept of Swedish, University of Gothenburg.